

Avskrift från ATA

Handlingar Sö, Strängnäs (Snur 370)
Domkyrkan – 1909
2018

Häfte med inventering 1830 på blått lumpapper.

”Strängnäs Domkyrka”

1o Byggnadstid På 1280 talet stod Kyrkan under byggnad, som kan ses af ett aflatsbrev dat. Luthaga abbo 1286 sexte – Julii, utfärdadt af Biskoparne Andreas i Oslo, Arno i Stavanger, Narvo i Bergen, Jorund i Hammar och Dolfeni på Orknööarne, till förmån för dem, som ville samman skjuta till Strengnäs Domkyrkas byggnad. År 1291 blef hon invigd af Biskop Anund, men laerer på sjelfva invigningsdagen hafva brunnit. Sedan hon å nyo blifvit iståndsatt har hon flere gånger lidit af vådaeld (e fr Rhyzelii Bron-tologiae och Hylphers Beskrifning om Städerna i Södermanland s. 44) Efterhand utvidgades kyrkan genom flere tillbygda Chor, och slutligen uppfördes genom Biskop Conrad Rogges försorg det Sköna ljusa Högchoret, hvartill Konung Carl VIII i Frankrike äfven lämnat medel, hvarföre också hans bild och vapen lärer stått på en fönsterruta i Choret (såsom det berättas i Hallmans Beskrifning över Strengnäs, **snsr.**) Tornet började byggas år 1424 och fullbordades 1443 (efr. Martyro-logium Ecclesiae Strengnesis i Antequiteto Arckie-vet Hallmans) Detta torn brann ner 1630, och det höga torn, som i stället uppbygdes förstördes lika-ledes af vådaeld 1723, hvarefter det nu varande uppfördes av Slots Byggmästaren Peter Gerdes 1740-45. Kyrkans längd är nu 150 alnar, bredden 56 alnar. Tornmusrens höjd är 75 alnar och redningen 50 alnar, tillsammans 125 alnar.

2o Innanrede a) Altarbyggnaden (Se **hosfogade** Bihang till Svensk Literatur Tidning för 1820 Nr 11. Sid 84).

b) Predikstolen af träd med bildverk och rik förgyllning i modern stil är förfärdigad på 1780 talet.

c) Orgelverket ombyggt i början af innevarande århundrade

d) Bänkar och läktare förfärdigade för omkring 10 år sedan

3o Bildhuggeriarbeten och Målningar Derebland må i främsta rummet anföras den gamla altartaflan, som af Biskop Conrad Rogge blifvit köpt ifrån Brüssel. Se Samla-ren år 1830 Nr 48 sid. 365. Dessutom finnas tvänne andra mindre taflor med förgyllt bildhuggeri arbete föreställande scener ur Frälsarens Historia, ehuru af mindre konstvärde. Äfven dessa kunna slås ihop, och dörrarne äro äfven målade med historier ur Nya Testamentet, och dessutom är på den ena sidan en särskildt målning föreställande Frälsaren och hans 12 apostlars portreiter. Bägge hafva vid kyrkans sista reparation lidit åtskillig skada, och behöfva en betydligare restauration innan de åter kunna uppsättas. För närvarande gömmas de i Frankieska Grafchoret. För öfrigt finnas här icke flere bildhuggeri arbeten eller målningar, om man ej det vill räkna några prestepitafier och några mycket skadade fragmenter, som förvaras i gamla Sakristian.

4o Inskrifter finnas inga andra än sådana som nedanföre upptagas under Nr 8,9,11,12,14.

5o Gamla bilder förvaras några i Gamla Sakristian, t. e. ett illa arbetadt **srificett**, en Marie bild med barnet i famn, mycket skadad, samt en gammal mansbild av träd i ridderlig rustning.

6o Skrudar Derebland flere gamla, Chorkåpor Messhakar och Samarier, T e. en Chorkåpa af rödt sammet med fibul, se Samlaren t.e. sd – 364. Tvänne gröna sammarier med käppar utan **incereptioner** och tillhörande silkesveppor, flere st. messhakar med gamla broderier. En af dessa, af rosigt Silfver moare, har på ryggen nederst broderadt ett vapen (en röd sparre i guldfält, på hjelmen

hord med en Sparre i-mellan löfverket rött, gult, blått) jfr Samlaren t.e. sid 364. De öfvriga skrudarne äro yngre än 1600:talet eller också utan någon antiqvarisk märkvärdighet i afseende på form och broderier.

Här torde äfven böra nämnas 2ne par gamla tofflor, som förvaras i Sakristian och enligt föregifvande skola hafva tillhörd Biskop Rogge. En såla är bort-skuren under hvardera paret och skall enligt berättelsen Drottning Christina vid utresan till Rom hafva velat medtaga någon af dessa reliquier, men då hon ej fick laga det hela låtit sig nöja med en del.

7o Klenoder. Inga.

8o Kärl och Redskap. I Choret står en gammal stor dopfund gjuten af metall, med följande inskrift i Munkbokstäfver: Ave Maria Gracia Plena Dominus Teacum. Et Benedicta Tu In Mulicrebus Et Bene-dictus. Fructus Ventres Tui Amen.

En Monstrans av silfver, se Samlaren t.e. sid 365.

En Kanna, hvarå i drifvet arbete föreställande Årstiderna m.m. samt på locket Olof d. Helige trampande på vidundret Magyas. Utan inskrift. Gammal pjes.

En do föreställande å locket Nattvarden.

2ne Stora Ljusstakar av silver, med kostbart cise-leradt bildarbet. Skänkta av Riks Amiralinnan Grefvinnan Christina Catharina De Lagardies Barn.

2ne Mindre do med påskrift Ex Arg. Sepulc E. Elai conflatum anno 1709, tempore D. Joh. Bilbergii Episcopi.

En oblatask af särdeles fint filigramsarbete i silfver.

Ett gammalt Credenz skänkt af Biskop Lundius.

De öfriga kärlden och redskaporne hafva hvarken antiqvarieskt eller artistiskt värde.

9o Klockor 1o Storklockan med inskrift:

Hör mitt ljus församlens alla
Templets portar öppna stå
Låt ock hjertans rötter kalla
Och Guds kärlek er befalla
Att på lifsens vågar gå
Ljuset tändes att en leda
Att ett saligt hopp bereda
När Guds ord och tro derpå.

På andra sidan

Uti Gustaf den 4de Adolphi fjortonde Regerings år blef denna Klocka tredje gången omgjuten ett DCCVI. Sverige egde då hvad flere länder saknade, allmän fred, förde ett stilla lugn inom sig.

Nedom Kring

Herre, Herre, Kring all jordens Krets

Lofva allt hvad lif och anda hafver

~~Gust~~ Theodor Bremer

Stockholm 1806

2o Den andra kallas af folket SöndagsKlockan väger 12 SKUt (skeppund) 15 Ut (Lispund) och 9 H (skålpund?) har denna inskrift:

Alter ut ex busto Phocnix sic teta resurgo

Sevo quam feriit fulmened extra Dei

Tot lustrata modis pondere et aucta sono

Qi se mortales villent pia pedore vota
Solvere, me nunquam loderet acta dies.

Kring ringen Denna Klocka är guten af Kongl. Styckgiutaren Gerhardt Myer 1725.

3o Den tredje väger 5 SKUt (skeppund) 9 Ut (Lispund) och 6 rp8 (skålpund?), Kallas angångs klockan och på henne läses:

Perdita vel quintis forma tide mea labia pando
Molb et conchentu conveco leta probas
Iac Deus hoc fungar Tibe longum munere sacro
Et mihi sic reddes trestia suave desu

Kring kanten: 1723 d. 18 April af askan samlad, samma år en Majo Omgjuten af Kongl. Styckgiutaren Meyer i Stockholm.

4o På den fjärde, som består av 3 SKUt står:
Cum magnis perii documentum parula parvis
Et atem nulle reddere fata pia
Gjuten af Kongl. Styckgiutaren Myer i Stockholm.

5o Härtill kommer ännu en klocka, som nu tillika med en mindre hänger öfverst op i tornet ofvan Altaret och på hvilka hamrarna af Urverket slå. På henne står: Jag är tvänne Guds med XVIII års fångenskap i Ryssland agade barns s. Gudfrugtige Matronans Marg. Wikmans och Sone, Pet. Wikmans på Guds res. Kärliga Kyss, gifven till de fat-tigas ringningar i Strengnäs församlingm gratis A. M. DCCXXX. Kring ringen: Guten af Gerhard Myer i Stockholm.

10. Böcker och Handlingar. Domkyrkans förra Bib-liothek, öfver hvilket Katalog trycktes i Strengnäs 1776, förenade i Biskop Serenii tid med Gymna-sii Bibliothek. Några gamla Böcker och Handlingar af Antiqvariskt värde finnas här ej förvarade Den äld-sta Kyrkobok är börjad år 1688.
Den äldsta Dopbok år 1669
Den äldsta Dödbok 1713

11. Grafvar, Grafchor, Grafvårdar, Likstenar, Epitaphier
I Högchoret

No 1. Monumentet öfver Princessan Isabella. Inskrifterna, se Bruhns Anteckning eft. Sid 6.

2. En Sten med en inhuggen Biskopsbild, utan inskrift. Ligger till större delen skyld under sjelfva altardisken.

3. Öfver Biskop Emporagrius en slät liksten, ditlagda f Biskor Lundius 1741 i stället för den förra, som åskan slog sönder 1723. Inskrift: In memoriam Doctor Eric Emporagrie, Epi. Str. Ut et longuqis epis monamen-tum hoc renovarent Doct. Dan. Lundius Epi. Str. Et Uxor epis Eva H. Lilljeflycht anno CI)I)CCXLI (CDDCCXLI)

4. Dompr. Laur. Wedbyensis. Inskrift på Stenen:

In Domino dormet
Pius et honorandus ver
M Laurentius Wedbyensis
Strengnensium olim
Pastor, Propositus et Poeniten liarius cum
Uxore Maria Bohm ac
Liberis V. Deus fil nobis

Prophetius

Ao 1679

L. O. W.

M. et B.

Biate in Domino mortem

Randskriften på Stenen är: Psal XXXVII v. 5. Revela Domino vram tuam

Spera en eo et ipse facit.

Sole Deo Gloria

Ps. 116. V. 7.8.9. Redi anima mea in requiem

Tuam, quia dominus benefaciet tibe

No 5. Lectorn och Kyrkoh. I Aspö M. Nicol. L. Malme-nius. Inskriften se Aurelii Herdaminne D. 1, s. 4.

No 6. Fick. En sten, med åtskilliga bibespråk och följande inskrifter: Här ligger begrafven Salig i Herra-nom afsomnade Hans Petersson Fick, med sin K Hustru Emerentia Hansdotter. Ao 1653.

No 7. Dom Prosten Helgo Petri. En väl huggen sten med hans bild och inskrift: Anno dni MCDXCIII in vigilia S Laurecii Obüt uenerabilis ver dni helgo Petreposit Strogenis decretors doctor eqregis cui aca i pace requiescat amen.

No 8 Biskop Siggo Ulfonis. Stenen som är rödaktig visar hans bild och vapen (en Sparre) grundt in-huggna, liksom ock följande omskrift: Anno domine MCDLXIII tercia du Junii obüt venerabilis pater dns Siggo Ulfonis dei gra epus Streggenen auis anea registrat in pace.

No 9. Biskop Cort. Väl och djupt huggen sten, med hans bild i basrelief uti en gothisk hvalfbåge med många sirater. Biskopens bild är klädd i Chorkåpa, på hufvudet har han Biskopsmössan, i handen stafven, och vid fötterna är Rylevapnet, två kors-lagda horn. Inskrift: Anno dni MDIo Vo dei mensis aprilis obüt reueridus i xpio (Christo) pater dns Corandus rogge dei gia epus stregenen.

Nr 10. Konung Carl 9s stod till häst ställd på en piedestal af marmor, der inom flere fäldt flere skriftens spårk läsas.